

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

PARTICULARITIES OF THE ORGANISATION AND FUNCTIONING OF THE SYSTEM OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE REPUBLIC OF POLAND: EUROPEAN INTEGRATION ASPECT

Коптєв Р.О., студент II курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стрельник В.В., студентка II курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Омелько І.І., к.ю.н.,
доцент кафедри державного будівництва
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У науковій статті висвітлюються ключові аспекти розвитку місцевого самоврядування в Республіці Польща, що стали результатом масштабних децентралізаційних реформ у контексті європейської інтеграції. При цьому особливу увагу приділено значимості децентралізаційних процесів у євроінтеграційному контексті. Автор детально аналізує історичні передумови становлення адміністративно-територіального устрою Польщі, починаючи від поділів Речі Посполитої наприкінці XVIII ст. й до утвердження сучасної трірівневої системи, що включає гміни, повіти та воеводства.

У роботі наголошено на нормативно-правових засадах децентралізації: Конституції Польщі, низці законів про місцеве самоврядування, а також актах виборчого законодавства. Особливо детально описується статус гміни як основної та конституційно гарантованої одиниці місцевого самоврядування, що має широку предметну підвідомчість та фінансову автономію. Автор акцентує на тому, що польська модель передбачає відсутність ієрархії між адміністративними рівнями на користь принципам координації та самостійності кожного з них.

Увагу приділено також питанню фінансової децентралізації: джерелам фінансування муніципалітетів, ролі державних субвенцій та доступу до європейських фондів після вступу Польщі до ЄС. Європейська інтеграція, згідно з дослідженням, не лише закріпила політичні гарантії для місцевого самоврядування, а й відкрила нові можливості для фінансової самостійності та розвитку територій.

Стаття має прикладне значення для України, адже містить аналітичну базу для адаптації та імплементації польського досвіду у процесі реформування української системи публічного управління в умовах децентралізації та прагнення до членства в Європейському Союзі.

Ключові слова: місцеве самоврядування, децентралізація, євроінтеграція, адміністративно-територіальний поділ, самоврядна спільнота.

The article highlights the key aspects of the development of local self-government in the Republic of Poland, which resulted from large-scale decentralisation reforms in the context of European integration. Particular attention is paid to the importance of decentralisation processes in the European integration context. The author analyses in detail the historical background of the administrative and territorial structure of Poland, starting from the partitions of the Polish-Lithuanian Commonwealth in the late eighteenth century and up to the establishment of the modern three-tier system, including gminas, counties and voivodeships.

The article focuses on the legal framework of decentralisation: The Constitution of Poland, a number of laws on local self-government, as well as acts of electoral legislation. The status of the gmina as the basic and constitutionally guaranteed unit of local self-government with broad subject matter jurisdiction and financial autonomy is described in particular detail. The author emphasises that the Polish model provides for the absence of hierarchy between administrative levels in favour of the principles of coordination and independence of each of them.

Attention is also paid to the issue of financial decentralisation: sources of funding for municipalities, the role of state subventions and access to European funds after Poland's accession to the EU. European integration, according to the study, has not only consolidated political guarantees for local self-government, but also opened up new opportunities for financial independence and development of territories.

The article is of practical importance for Ukraine, as it provides an analytical basis for the adaptation and implementation of Polish experience in the process of reforming the Ukrainian public administration system in the context of decentralisation and the country's aspirations for EU membership.

Key words: local self-government, decentralisation, European integration, administrative-territorial division, self-governing community.

Постановка проблеми. Децентралізаційні перетворення, які стали загальною тенденцією для сучасного світу і є закономірним етапом демократизації, гуманізації суспільства, – це сукупність тісно пов'язаних між собою складних процесів, покликаних у результаті призвести до переміщення балансу компетенцій на користь місцевого самоврядування, а в ширшому розумінні – зміцнити роль громадянина в публічному адмініструванні та наділити територіальну громаду додатковими повноваженнями, які дозволять їй позбутися абсолютної залежності від центральних і місцевих органів державної виконавчої влади. Децентралізація повинна мати наслідком підвищення раціональності й ефективності врядування на державному й місцевому рівнях [1, с. 273].

Реформи в системі місцевого самоврядування як складова інтеграційного й консолідаційного процесів

відбулися і продовжують відбуватися в багатьох країнах Європейського Союзу, серед яких – Республіка Польща. Повалення маріонеткового режиму Польської об'єднаної робітничої партії, становлення нової демократичної держави, розгортання об'єднавчого руху в країнах Європи стали поштовхом до реформування польської системи місцевого самоврядування. Децентралізація публічної адміністрації Республіки Польща сприяла розширенню повноважень суб'єктів місцевого самоврядування і самостійному виконанню ними покладених на них завдань [2, с. 333]. Децентралізація й захист прав місцевого самоврядування є одними з важливих політичних критеріїв (Copenhagen criteria), дотримання яких підтверджує право країни претендувати на вступ до Європейського Союзу. Таким чином, впровадження відповідних реформ у Польщі стало важливим кроком, що пришвидшив євроінтеграційні про-

цеси та дозволив державі 2004 року в якості повноправного члена приєднатися до унії.

Оновлення системи місцевого самоврядування у сучасних умовах постає пріоритетним напрямом здійснення євроінтеграційних реформ в Україні. Незавершений характер децентралізації публічного адміністрування в Україні спричиняє неухильне зростання актуальності цього питання у зв'язку з демократизацією та підвищенням рівня політичної свідомості суспільства. Республіка Польща в цьому контексті може розглядатися як приклад держави, що в подібних умовах утвердження демократичного режиму вдалася до ефективних реформаційних процесів, внаслідок яких суттєво зросла роль муніципальних органів у здійсненні ними представницьких та управлінських функцій, а також посилилась їхня фінансова самостійність [3, с. 58].

Попередні дослідження. Актуальним проблемним питанням, пов'язаним із організацією й діяльністю системи місцевого самоврядування в Республіці Польща, та екстраполюванню відповідних висновків на дослідження перебігу євроінтеграційних процесів України присвятили свої роботи такі українські та польські дослідники, як: В. Малиновський, М. Пивовар, А. Фролов, Г. Горжелак, В. Грובה, Я. Матвіюк, М. Стець, Й. Старостяк, А. Міна, А. Королевська та ін. Слід підкреслити важливість аналізу джерел як українського, так і польського походження задля формування якнайбільш повного й змістовного синтезу наукового матеріалу.

Мета дослідження полягає у вивченні визначальних рис системи місцевого самоврядування в Республіці Польща, доведенні необхідності й раціональності остаточного реформування публічного адміністрування зі зміщенням управлінського й фінансового балансу на користь суб'єктів місцевого самоврядування, визначення ролі децентралізаційних перетворень у процесі європейської інтеграції держави.

Виклад основного матеріалу. Місцеве самоврядування є підсистемою публічного адміністрування, яка де-юре існує паралельно з державним управлінням і покликана задовольняти безпосередні інтереси й потреби населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці. До відання органів місцевого самоврядування відносяться питання місцевого значення. Закони, що встановлюють функції, компетенцію, основи організації та діяльності елементів системи місцевого самоврядування в Республіці Польща (*Ustawa o samorządzie gminnym* 1990 р. [4], *Ustawa o samorządzie powiatowym* 1998 р. [5], *Ustawa o samorządzie województwa* 1998 р. [6]), поширюють визначення поняття місцевого самоврядування адміністративно-територіальної одиниці будь-якої ланки на «місцеву самоврядну спільноту» та «відповідну територію». Тож для польського законодавства характерним є широке розуміння терміну «місцеве самоврядування».

Правовою основою організації та діяльності системи місцевого самоврядування Польщі є Конституція Республіки Польща (*Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* [7]), яка встановлює загальні принципи та засади функціонування в Польщі місцевих самоврядних спільнот та їх органів [2, с. 332]; Закон про запровадження фундаментального триступеневого територіального поділу держави від 24 липня 1998 р. (*Ustawa o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa* [8]), який офіційно закріпив одиниці адміністративно-територіального поділу Польщі: гміна, повіт, воєводство; вищезгадані закони 1990 та 1998 рр. про гмінне, повітове самоврядування та самоврядування на рівні воєводства; Розділ 8 Виборчого кодексу Польщі (*Kodeks wyborczy. Dział VIII. – Wybory wójta, burmistrza i prezydenta miasta*), що встановлює засади процедури обрання голови органу первинного суб'єкта місцевого самоврядування; а також

деякі нормативно-правові акти підзаконного характеру [9, с. 80].

Наприкінці ХХ століття, зокрема в період антикомуністичних революцій у Європі (т. зв. «осінь народів»), які розпочалися саме в Польщі, популяризувалось суспільне уявлення про місцеве самоврядування як невідчужуване право вільної громади на самостійне управління та прийняття рішень на локальному рівні. Очевидно, що такі соціокультурні зміни зумовили стрімке зростання потреби в ефективному юридичному перегляді всієї системи публічного адміністрування з передачею окремих складових компетенції від підсистеми державного управління до підсистеми місцевого самоврядування. Такими були передумови початку реформи децентралізації в Республіці Польща [1, с. 274].

Відповідно до ч. 1 ст. 15 Конституції Республіки Польща: «Територіальний устрій Республіки Польща забезпечує децентралізацію публічної влади» [7]. Закріплення принципу децентралізації управління в Основному законі свідчить про його ключове значення й наскрізний характер в польському законодавстві. Тож гарантії й права місцевого самоврядування, піднесені до конституційного рівня, є одними з найважливіших об'єктів правового захисту з боку держави [1, с. 275].

Історичний досвід Польщі у сфері державного будівництва і місцевого самоврядування був неоднозначним. 1791 року країну було поділено на 24 округи, які дістали назву «виділів» (*wydziały*). Слід зазначити, що триступеневий поділ, за зовнішніми ознаками подібний до сучасного, було запроваджено в Польщі внаслідок поділів її території між сусідніми державами 1772 р., 1793 р., 1795 р. Так, саме в умовах прусської окупації утворилися три ланки адміністративного поділу, що дістали назви гміни, повіту й воєводства. При цьому в складі Австрії та Росії на території Польщі існували зовсім інші моделі поділу. Найбільш наближеною до сучасної стала концепція територіального устрою, започаткована польською Конституцією 1921 р. Так, територію Польщі було поділено на гміни сільські й міські, повіти й воєводства. Проте тоді територіальний устрій держави був вкрай несиметричним: воєводське самоврядування не вдалося поширити на територію всієї Польщі, тож діяло воно тільки в Познанському й Поморському воєводствах. Така система поділу почала занепадати внаслідок Другої світової війни. 1954 р. було ліквідовано гміни, а 1975 р. – ліквідовано повіти й реорганізовано воєводства, внаслідок чого воєводство стало фактично єдиною адміністративно-територіальною одиницею в складі Польської Народної Республіки. 1990 року після повалення режиму комуністів Національні Збори Польщі (*Zgromadzenie Narodowe Polski*) ухвалили Закон про гмінне самоврядування, що означало відновлення гміни як первинної одиниці адміністративно-територіального поділу та юридичний початок реформи децентралізації в Республіці Польща. Реформування організації системи місцевого самоврядування завершилось 1 січня 1999 року, коли набув чинності трирівневий адміністративно-територіальний поділ Республіки Польща, запроваджений Законом «О wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa» від 24.07.1998 р. З метою приведення законодавства у відповідність до нової системи самоврядних одиниць вже 5 червня 1998 року Національні Збори Польщі прийняли акти про повітове самоврядування та самоврядування на рівні воєводства [2, с. 337].

Найнижчою ланкою в системі адміністративно-територіальних одиниць та первинним самоврядним суб'єктом Республіки Польща є гміна (*gmina*). Польська гміна відповідає за юридичним статусом українській територіальній громаді. Закон «Про гмінне самоврядування» в ч. 2 ст. 2 наділяє гміну статусом юридичної особи. Ч. 1 ст. 6 визначає межі предметної підвідомчості гміни: «До сфери діяльності гміни відносяться всі суспільні

питання локального значення, не віднесені законом до компетенції інших суб'єктів». Тож можна констатувати, що повноваження гміни як елемента системи місцевого самоврядування сформовані за принципом залишкової компетенції: до предметної підвідомчості гміни відносяться ті суспільні відносини й проблеми, що прямо не передбачені законом як складові компетенції адміністративно-територіальних одиниць вищого рівня. Територіальна підвідомчість гміни відповідає території гміни в межах її адміністративного кордону [10, с. 14] [4].

Варто зазначити, що гміна є єдиною адміністративно-територіальною одиницею, функціонування якої як самоврядної юридично гарантоване Конституцією Республіки Польща. Так, відповідно до ст. 164: «(1) Основною одиницею місцевого самоврядування є гміна... (2) Інші одиниці регіонального або місцевого й регіонального самоврядування встановлюються законом». [7]. Надання вищої юридичної сили нормі, що визначає гміну як основну одиницю адміністративно-територіального поділу держави, свідчить про створення державою правової основи для насправді ефективного реформування системи місцевого самоврядування із наближенням публічної влади до громадянина, посиленням впливу особи як суб'єкта політичних відносин на вирішення питань місцевого значення.

Адміністративно-територіальний поділ Республіки Польща вирізняє такі види гмін: міські, сільські та місько-сільські. Міською гміною (*gmina miejska*) є гміна, адміністративні кордони якої цілком збігаються з територією одного міста. Сільська гміна (*gmina wiejska*) – це гміна, яка не включає жодного міста. Місько-сільська гміна (*gmina miejsko-wiejska*) включає місто(-а), а також прилеглі території разом із меншими населеними пунктами [9, с. 80].

Належність гміни до певного виду визначає особливості здійснення місцевого самоврядування на її території. Ст. 26 Закону «Про самоврядування гмін» встановлює саме такий критерій розмежування вищих посадових осіб гмін. Так, сільську гміну очолює вїйт (*wójt*); місько-сільську гміну, так само як і міську із менш ніж 100 тис. населення, очолює бурмістер (*burmistrz*); головою міської гміни, яка налічує понад 100 тисяч мешканців, є президент міста (*prezydent miasta*) [4]. Закон визначає вїйта, бурмістра та президента міста як «виконавчий орган гміни». Здійснення порівняння такої дефініції з українським науковим досвідом у галузі державного будівництва дає можливість встановити принципову відмінність у підходах до розуміння поняття посадових осіб як суб'єктів місцевого самоврядування: в Україні прийнято чітко розмежовувати посадових осіб органів місцевого самоврядування та власне органи місцевого самоврядування, а повне чи часткове отождення цих термінів вважається помилковим, тоді як у Польщі на законодавчому рівні виборна посадова особа прирівнюється до органу місцевого самоврядування.

Вибори очільника гміни (вїйта, бурмістра, президента міста) проводяться загальним, рівним, безпосереднім, таємним голосуванням, участь у якому беруть особи, які проживають на території гміни та мають право голосу. Проте за винятковим збігом обставин він може бути вибраний радою гміни. Це можливо у випадку, коли на відповідну посаду висунуто лише одного кандидата і за підсумками голосування він набирає не більше 50% дійсних голосів виборців. Порядок виборів вїйта, бурмістра, президента міста детально регламентований Розділом VIII Виборчого кодексу Республіки Польща [11].

Середньою ланкою в системі адміністративно-територіальних одиниць Республіки Польща є повіт (*powiat*). Повіт існує у формі об'єднання декількох гмін, а також у формі міста на правах повіту. Предметна підвідомчість повітових органів самоврядування є дуже різноманітною та згідно з ч. 1 ст. 4 Закону «Про повітове самоврядування» включає такі галузі: народна освіта, охорона

здоров'я, соціальна допомога, підтримка родини та всиновлення, підтримка людей з обмеженими можливостями, пенсійна політика, громадський транспорт і дороги загального користування, охорона пам'ятників, фізична культура й туризм, геодезія і картографія, господарювання нерухомістю, архітектурно-будівельно управління, управління водними ресурсами тощо [5].

Головним представницьким органом місцевого самоврядування в межах повіту є рада повіту, яка представляє спільні інтереси мешканців усіх гмін, які входять до складу відповідного повіту. Рада повіту обирається на загальних та рівних виборах особами, що проживають на території повіту та мають право голосу. Виконавчий орган, який здійснює управлінські повноваження в межах повіту, називається староством. До його складу входять: староста, що обирається на засіданні ради повіту; віцестароста, який призначається радою за поданням старости; секретар повіту, який працює на підставі трудового договору; скарбник повіту, що призначається радою повіту за поданням старости, та ін. Староста є очільником староства повіту й головою управлінської влади в межах повітового місцевого самоврядування. Згідно зі ст. 34 Закону «Про повітове самоврядування» староста організовує роботу управління повіту, керує поточними справами та представляє повіт на рівні воєводства та держави [5].

Найбільшою адміністративною одиницею в складі Республіки Польща є воєводство (*województwo*). Мешканці воєводства, тобто всі особи, які проживають на його території на законних підставах, утворюють регіональну самоврядну спільноту. Таким чином, лише на рівні воєводства самоврядування можна називати регіональним. До предметної підвідомчості органів регіонального самоврядування воєводства належать усі сфери публічного життя, крім тих, що прямо віднесені законом до компетенції державної адміністрації. Тож на рівні воєводства повноваження регіонального самоврядування є залишковими, а їх перелік не є вичерпним. Слід відзначити, що законодавча підтримка свободи діяльності суб'єктів самоврядування є прикладом здійснення ефективної децентралізації публічної влади в Республіці Польща, що базується, зокрема, на принципі поєднання місцевих і державних інтересів.

Дослідження встановленої законом компетенції воєводства дає підстави стверджувати, що предметна підвідомчість самоврядування воєводства здебільшого збігається з відповідними сферами діяльності повітового самоврядування. Одним із завдань, якими опікується тільки воєводство, є охорона законних вимог робітників у зв'язку з неплатоспроможністю роботодавця. Тож однією з важливих функцій регіонального самоврядування в Республіці Польща є охорона праці [6].

Населення воєводства обирає на загальних, прямих, безпосередніх виборах склад головного представницького органу – сеймику (*sejmik województwa*). За своїм структурним і функціональним характером сеймик є муніципальною радою. Строк повноважень радних сеймику складає 5 років із дня обрання. Сеймик обирає зі свого складу голову та віцеголову, які вважаються посадовими особами відповідного органу. Головним і безпосереднім завданням радних сеймику є прийняття нормативно-правових актів регіонального значення, що мають юридичну силу на всій території воєводства. Чисельність особового складу сеймику воєводства встановлюється ч. 3 ст. 16 Закону «Про самоврядування воєводства» [6]. Так, до складу сеймику воєводства входять 30 радних у воєводствах із населенням менш як 2 мільйона мешканців та по три додаткові радні на кожні 500 тисяч населення. Відкликання складу сеймику до спливу строку каденції можливе виключно шляхом регіонального референдуму [9, с. 80].

Виконавчим органом регіонального самоврядування воєводства є управління воєводства. На відміну від муні-

ципальних виконавчих органів адміністративних одиниць нижчого рівня, склад управління воєводства чітко визначений на законодавчому рівні й складає всього 5 осіб. Це маршалок воєводства (marszałek województwa), віцемаршалок або два віцемаршалки та інші члени. Головною задачею, яка стоїть перед управлінням воєводства, є виконання рішень сеймику воєводства на території регіону. Управління воєводства здійснює господарювання майном воєводства, готує проєкт регіонального бюджету, готує й скеровує контакти щодо співпраці з іншими воєводствами, державою та суб'єктами міжнародного публічного права. [6].

Місцеве самоврядування в Республіці Польща не є інстанційним. Підпорядкування одиниць адміністративного поділу («воєводство – повіт – гміна»), так само як і виборних муніципальних органів («сеймик воєводства – рада повіту – рада гміни»), не допускається. Також не існує субординаційного зв'язку між підсистемами публічної влади – місцевого самоврядування й державного управління. Таким чином, політичні відносини між суб'єктами владних повноважень у Республіці Польща ґрунтуються на ефективній координації та принципі невтручання, що створює всі необхідні умови для вільного розвитку системи місцевого самоврядування та зростання політичної, культурної, фінансової та економічної самостійності її суб'єктів [12, с. 316].

Процеси децентралізації в Республіці Польща найбільш яскраво відобразилися на гміні як територіальній одиниці, якій належить ключова роль у безпосередньому забезпеченні комфортного життя громадян. Метою відповідних реформ було створення для гміни можливості самостійного, відносно незалежного існування й розпорядження коштами власного бюджету. Саме фінансова децентралізація, а зокрема її масштаби та способи забезпечення, стала одним із найбільш контраверсійних питань під час реформування системи місцевого самоврядування в Польщі. Фінансова децентралізація передбачає передавання в розпорядження муніципальних органів певного обсягу державних коштів задля вирішення питань місцевого значення та надання їм повного контролю над цими ресурсами. Законодавство Республіки Польща також дозволяє цільові субсидії із державного бюджету на потреби органів місцевого самоврядування. Матеріально-фінансова основа організації й діяльності суб'єктів місцевого самоврядування є проблемою, від ефективності розв'язання якої залежить якість життя населення, адекватність урбанізації й руралізації та всі важливі сфери суспільної діяльності. [1, с. 276].

Польща як держава – кандидат на вступ до ЄС була зобов'язана провести низку реформ, що стосуються децентралізації публічної влади. Проблемним питанням постало фінансування проєктів із практичного впровадження відповідних змін. Частково з цим викликом допомогли впровадити кошти трьох фондів підготовки до вступу в ЄС.

Внаслідок вступу Польщі до Європейського Союзу 2004 року законодавство спільноти офіційно стало частиною національного правопорядку держави. Так, на Республіку Польща поширилися всі унітарні акти, що встановлюють засади організації й діяльності системи місцевого самоврядування, що стало додатковою і найбільш впливовою юридичною гарантією розвитку децентраліза-

ції та захисту прав гміни як первинного елемента місцевого самоврядування. Ще одним визначальним наслідком європейської інтеграції Республіки Польща стало відкриття нових фінансових можливостей для одиниць адміністративного поділу держави, оскільки вони отримали доступ до користування коштами європейських союзних фондів. Особливо корисним для польських самоврядних спільнот у цьому контексті виявився Європейський фонд регіонального розвитку. Інвестиції з цього осередка стали матеріальною основою для вдосконалення регіональної політики в Республіці Польща, утвердження децентралізації, усунення дисбалансу в фінансовому забезпеченні воєводств, повітів і гмін, посиленню їх економічної стабільності та політичної самостійності. Дотації з унітарних фондів мали наслідком також часткове позбавлення органів державної влади Республіки Польща фінансових засобів впливу на самоврядні одиниці адміністративного поділу, оскільки завдяки європейським інвестиціям у розвиток регіонів і громад держава перестала сприйматися як єдине надійне джерело надходження коштів, необхідних для підтримання необхідних суспільних відносин на території гміни, повіту, воєводства [2, с. 339–341].

Висновки. Таким чином, децентралізація публічної влади – це складний та багаторівневий процес, який потребує створення ефективних та грамотних правової, матеріально-фінансової та територіальної основ. Правові засади децентралізаційних процесів включають законодавче закріплення принципу децентралізації як такого, на якому базується вся система публічного адміністрування, а також усі нормативно-правові положення, що встановлюють, тлумачать і конкретизують юридичний статус адміністративно-територіальних одиниць у складі держави та органів місцевого самоврядування, які діють в межах їх адміністративних кордонів.

Республіка Польща є прикладом держави, яка успішно виконала децентралізаційні реформи та змогла створити надійні гарантії захисту й реалізації прав елементів системи місцевого самоврядування, створити правові підстави для ефективного виконання ними покладених на них зобов'язань, а також віднайти оптимальний баланс між предметною підвідомчістю підсистем публічної влади. У Польщі функціонує дієвий механізм поповнення бюджетів адміністративно-територіальних одиниць, який дозволяє підтримувати стабільний прогресивний економічний розвиток як держави, так і самоврядних спільнот, що діють на її території. Ефективним виявляється і трирівневий адміністративний поділ держави (гміни, повіти, воєводства), де жодна з одиниць не підпорядкована іншій, а їх комунікація заснована на координації та взаємній підтримці.

Європейська інтеграція Польщі однозначно позитивно вплинула на розвиток місцевого самоврядування в державі. Прагнення Республіки Польща вступити до Союзу поклало на неї позитивні й негативні зобов'язання в сфері активного захисту й реформування системи місцевого самоврядування та невтручання в питання локального характеру, відповідно. Вступ держави до унії означав початок нових реформ і фінансових можливостей, що стало потужним імпульсом задля пришвидшення розвитку системи місцевого самоврядування в Республіці Польща на всіх її рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

- Pyvovar M. Osobliwości procesów decentralizacyjnych w Polsce i ich wpływ na samorząd terytorialny w Ukrainie. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка": "Юридичні науки"*. 2023. Nr. 3 (39). S. 273–280. URL: <https://ena.lpnu.ua/handle/ntb/64493> (data dostępu: 21.05.2025).
- Zima Ł. Samorząd terytorialny w Polsce przed i po przystąpieniu do Unii Europejskiej. Wykorzystanie funduszy unijnych przez jednostki samorządu terytorialnego na przykładzie województwa podkarpackiego. *Rocznik Administracji Publicznej*. 2016. Nr 2. S. 331–352. DOI: <https://doi.org/10.4467/24497800RAP.16.017.5110> (data dostępu: 21.05.2025).
- Королевська А. В. Польська система місцевого самоврядування. *Полімукус*. 2016. № 3. С. 56–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2016_3_14 (data звернення: 21.05.2025).

4. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym : Ustawa z dnia 08.03.1990 nr Dziennik Ustaw 1990 nr 16 poz. 95 : na dzień 11 stycznia 2025 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900160095> (data dostępu: 21.05.2025).
5. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym : Ustawa z dnia 05.06.1998 nr Dziennik Ustaw 1998 nr 91 poz. 578 : na dzień 1 stycznia 2025 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19980910578> (data dostępu: 21.05.2025).
6. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa : Ustawa z dnia 05.06.1998 nr Dziennik Ustaw 1998 nr 91 poz. 576 : na dzień 11 stycznia 2025 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19980910576> (data dostępu: 21.05.2025).
7. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. : Ustawa z dnia 02.04.1997 nr Dziennik Ustaw nr 78 poz. 483 : na dzień 21 października 2009 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970780483> (data dostępu: 21.05.2025).
8. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa : Ustawa z dnia 24.07.1998 nr Dziennik Ustaw 1998 nr 96 poz. 603 : na dzień 30 maja 2001 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19980960603> (data dostępu: 21.05.2025).
9. Грובה В. П. Система місцевого самоврядування в Польщі: перспективи використання досвіду в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Т. 1, № 31. С. 78–82. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/782> (дата звернення: 21.05.2025).
10. Funkcjonowanie samorządu terytorialnego – uwarunkowania prawne i społeczne : monografia / red.: A. Gołębiowska, P. B. Zientarski. Warszawa : Senat Rzeczypospolitej Polskiej, 2016. 244 s.
11. Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy : Ustawa z dnia 05.01.2011 nr Dziennik Ustaw 2011 nr 21 poz. 112 : na dzień 1 stycznia 2025 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20110210112> (data dostępu: 21.05.2025).
12. Matwiejuk J. Samorząd terytorialny w Polsce. *Człowiek i prawo międzynarodowe. Księga dedykowana Profesorowi Bogdanowi Wierzbickiemu* / red.: M. Perkowski, M. Zdanowicz, J. Szymański. Białystok: Temida 2, 2014. S. 313–338.